

Знайте, що не Парнасом
Розоранжереїть мене старим.
Серед вас – молодих і потасканих, –
В колі ваших заломлених фраз –
Я самий молодий і самий прекрасний,
І самий, сміливий з усіх вас

[2, с. 88].

У поезіях В. Еллана-Блакитного «На колиску панфутуризму» та В. Базилевського «Чи не тісно двом поетам...» мотив творчого суперництва сюжетно реалізовано шляхом комічної інтерпретації останнього.

– *Мотиви констатації належності до літературної традиції або протиставлення їй.*

Окремі поетологічні тексти репрезентують сюжетно оформлені мотиви проголошення поетами їхньої приналежності до певних літературних традицій (М. Рильський «Сонет»; Є. Плузник «Я – як всі. І штани з полотна...»; Б. Кравців «Служу Камені знов. Віршую в-одно й тільки...»; М. Івасюк «В поезії моєї...» і ін.) або ж протиставлення цим традиціям із аргументуванням власних літературних позицій (Л. Дмитерко «Переоцінені й недооцінені»; Г. Соколенко «Гимн молодих поетів»; Л. Костенко «Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану...»; Б. Павлівський «Новатори»:

Нехай усі «по-новому» віршують,
На «ізми» та на джаз наводять телескоп,
А я пишу про те, що бачу й чую, –
Як стогне, як живе «колхозний» хлоп.
Мій реалізм – проста відверта мова,
Як щира пісня, із душі пливе,
Стікає серце, наче рана, кров'ю
І в людських душах тайною живе.
А всі модерні задуми та «ізми»
Мене не спокушають!..

[8, с. 49].

Отже, у статті було проаналізовано один із сюжетно-ситуативних комплексів української поетологічної лірики, а саме – «поет – інший поет», виокремлено його основні мотиви: звеличення поета іншим поетом; ідеологічну або естетичну дискредитацію поета іншим поетом; мотиви творчого навчання або повчання; мотиви інтертекстуального діалога поетів; мотиви творчого суперництва; мотиви констатації належності до літературної традиції або протиставлення їй. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у студюванні інших сюжетно-мотивних комплексів, притаманних українській поетологічній ліриці.

Література:

1. Дігай Т. Тетянин день / Тетяна Дігай. – Тернопіль : «СорокА», 2006. – 92 с.
2. Еллан В. (Блакитний). Твори : в 2 т. / Василь Еллан (Блакитний). – К. : Державне видавництво художньої літератури, 1958. – Т. 1. / автор передм. А. Недзвідський. – 1958. – 301 с.
3. Косенко П. Сонети / Петро Косенко ; передм. Л. Федорука. – К. : Логос, 1999. – 315 с.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / А. Волков (голова ред.). – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 634 с.
5. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / Ю. І. Ковалів (авт.-уклад.). – К. : Видавничий центр «Академія», 2007. – Т. 2 : Мадаї-Кара – Я (я-форма). – 624 с.
6. Літературознавчий словник-довідник / Роман Гром'як, Юрій Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 752 с.
7. Луценко Д. Усе любов'ю зміряне до дна : Вибране / Дмитро Луценко ; Т. І. Луценко (упоряд.), М. В. Шевченко (вступ. ст.). – К. : Криниця, 2005. – 608 с. – (Серія «Бібліотека Шевченківського комітету»).
8. Павлівський Б. Бог своє береже. Вибрані поезії / Борис Павлівський ; літ. ред. та упоряд. Я. Гевко. – Тернопіль : Лілея, 2009. – 172 с.
9. Руденко М. Д. Вибране : Вірші та поеми (1936–2002) / Микола Данилович Руденко ; Л. М. Талалай (упоряд., передм. та післям.). – К. : Дніпро, 2004. – 800 с. – (Бібліотека Шевченківського комітету).
10. Слабошпицький М. 25 поетів української діаспори / Михайло Слабошпицький. – К. : вид-во «Ярославів Вал», 2006. – 728 с.

УДК 811.134.2

М. О. Биба,

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ИНТЕГРАТИВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ У ФОКУСІ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

У статті розглянуто особливості інтегративного підходу до дослідження концептів у фокусі лінгвокультурології та когнітивної лінгвістики. Проаналізовано внутрішній і зовнішній рівні організації концепту як ментального утворення зі складною структурою. Виокремлено атрибутивні й системні характеристики концепту, які необхідно враховувати при лінгвоконцептологічному аналізі. Концепт описано як динамічну, самоорганізовану систему з елементами підпорядкованими певним параметрам порядку.

Ключові слова: лінгвокогнітивний, лінгвокультурний, концепт, концептуальний, синергетичний.

ИНТЕГРАТИВНОСТЬ КАК ОСНОВА ИССЛЕДОВАНИЯ КОНЦЕПТОВ В ФОКУСЕ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ И КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ

В статье рассмотрены особенности интегрированного подхода к исследованию концептов в фокусе лингвокультурологии и когнитивной лингвистики. Проанализированы внутренний и внешний уровни организации концепта как ментального образования со сложной структурой. Выделены атрибутивные и системные характеристики концепта, которые необходимо учитывать при лингвоконцептологическом анализе. Концепт описан как динамическая, самоорганизующаяся система с элементами подчиненными определенным параметрам порядка.

Ключевые слова: лингвокогнитивный, лингвокультурный, концепт, концептуальный, синергетический.

INTEGRATIVE APPROACH AS A BASIS OF CONCEPTS' RESEARCH IN THE FOCUS OF LINGUOCULTUROLOGY AND COGNITIVE LINGUISTICS

The article deals with the features of an integrated approach to the study of concepts in focus of linguistic culturology and cognitive linguistics. The concept is characterized by bilateral nature, because it belongs to the cognitive level and it relates to cultural phenomena. The basic concept's feature is its multidimensionality. In the article we analyze the internal and external levels of the organization of the concept as a mental formation with a complex structure. We determined attributive characteristics and system characteristics of the concept that should be considered during the linguistic conceptological analysis. The attributive features include the concept's simultaneous belonging to the language, consciousness and culture, its value, its limiting by consciousness of an informant and a lot of ways of appealing to the concept. Among the concept's system characteristics are its complex structure, its three-level lingual implementation, a dynamism, an obligatory non-isolated functioning with other concepts. The external level of the concept implies its entry to the conceptual sphere. The systemacy of the concept leads to the application of a synergetic approach to its study. The synergetic approach lets research a concept as a non-linear, dynamic, self-organizing, open system. The behavior modeling of such system is performed involving the terms of an attractor and order parameters.

Keywords: concept, conceptual, linguocognitive, linguocultural, synergetic.

У результаті парадигмальних змін на межі століть акценти дослідницької уваги перемістилися на вивчення явищ світу крізь суб'єкт, його знання про оточуючу дійсність, сприйняття, оцінку. Так, у центрі сучасних лінгвістичних досліджень опинилася людина як представник певної лінгвокультури і носій знань. За словами В. З. Дем'янка, людина – активний носій когніції, що виступає у подвійній ролі: як сторона, що розглядає, пізнає – і як центр перспективи [5, с. 24].

Базовим поняттям у сфері дослідження мовного репрезентування когніцій визнається *концепт*, який вже посів чільне місце в поняттєвому апараті мовознавчої науки, хоча його термінологічний статус й досі залишається дискусійним питанням. Незважаючи на велику кількість дефініцій та інтерпретацій концепту, вчені поділяють думку про основну його кваліфікаційну ознаку – багатовимірність. Це зумовлює його активне використання в двох основних напрямках сучасного мовознавства – когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології [15, с. 58], що зводить всі підходи в аналізі концепту до двох аспектів: лінгвокогнітивного (від індивідуальної свідомості до культури) і до лінгвокультурного (від культури до індивідуальної свідомості) [7, с. 97]. При лінгвокогнітивному підході концепт розглядається в межах понять знання та свідомості, а при лінгвокультурному – в межах діади «мова – культура» [15, с. 58].

Двобічна природа концепту, тобто його належність до когнітивного рівня та відношення до феноменів культури, вказує на складність досягнення єдиного погляду на кількість параметрів його дослідження [23, р. 249]. Тим не менш, беручи до уваги те, що обидва підходи до розуміння концепту не взаємовиключають один одного [7, с. 97], будь-яке лінгвокультурологічне дослідження одночасно є лінгвокогнітивним [8, с. 13]. Як зазначає В. З. Дем'янков, навіть зосередившись на суто процедурних аспектах у дослідженні людської когніції, лінгвісти не можуть залишитися осторонь від культурних факторів, оскільки предметно дослідити мову і її вживання можна тільки в рамках певних культур [6, с. 46].

У зв'язку з тим, що отримані в ході різних досліджень дані потребують нового, інтегративного їх осмислення в контексті єдиної теорії репрезентації та оперування знанням у мові, що і є одним із важливіших завдань когнітивної лінгвістики на сучасному етапі її розвитку [2, с. 5], спостерігається тенденція до інтегрування лінгвокогнітивного та лінгвокультурного підходів у дослідженні концептів (Красавський М. О. [11], Приходько А. М. [19]). Таке інтегрування видається досить продуктивним, відповідає закономірностям антропоцентричної парадигми та пояснюється прагненням об'єднати зусилля суміжних дисциплін у досягненні єдиної мети [15, с. 30–31].

Інтегративний підхід посприяв виокремленню у вітчизняній науці нової галузі міждисциплінарного знання – лінгвоконцептології, що прагне переосмислити структуру й семантику мовних одиниць у вимірах етно-, соціо- і (суб)культурних категорій [19, с. 6] з її центральним поняттям концепту як певного культурного смислу, позначеного етнічною специфічністю, що знаходить своє мовне вираження [3, с. 11]. Основне завдання лінгвоконцептології полягає у моделюванні змісту досліджуваного концепту як глобальної ментальної (мислинневої) одиниці в її національній (можливо, і в соціальній, віковій, гендерній, територіальній) своєрідності та визначення його місця в концептосфері [18, с. 22], що висуває на перший план проблему структурної та змістової організації концепту. Попри неоднозначність у вирішенні цього питання, здобутки науковців у сфері лінгвоконцептології переконливо свідчать про наявність системних [13, с. 148–157] та атрибутивних (базових) [8, с. 13–15] характеристик концепту, які необхідно враховувати під час лінгвоконцептологічного аналізу.

До *атрибутивних характеристик* лінгвокультурного концепту зараховують комплексність побутування, цінність, обмеженість свідомістю носія, поліапелюваність. *Комплексний характер* побутування концепту полягає у його належності до мови, свідомості та культури, де свідомість є сферою перебування концепту, де культура його детермінує, а мова – опередмечує [8, с. 13], [19, с. 50].

Цінність як базова характеристика концепту відрізняє його від інших ментальних одиниць в різних галузях науки (когнітивний концепт, фрейм, образ, архетип тощо) і базується на оцінності (наявність оцінного складника в денотаті мовної одиниці, що є ім'ям концепту, у властивих цій одиниці конотаціях, у її сполучуваності з оцінними епітетами) та актуальності (продуктивність використання мовних одиниць на позначення концепту) [19, с. 49], [21, с. 30–31].

Поліапелюваність полягає у великій кількості способів мовної апеляції до будь-якого концепту, наявності так званих «входів у концепт» – лексем, фразеологізмів, вільних словосполучень, речень, а також невербальних засобів. У різних комунікативних контекстах одна й та ж одиниця може бути входом у різні концепти, способи апеляції до одного і того ж концепту в різних культурах також різняться [8, с. 14–15], [19, с. 49].

Визнання науковцями того факту, що концепт не є аморфною сукупністю компонентів, простою сукупністю ознак, а являє собою систему [13, с. 149], [21, с. 29], призводить до думки стосовно *системних характеристик концепту*, серед яких виокремлюють складноструктурованість, трирівневу лінгвальне втілення [19, с. 50–51], динамічність / мінливість, облігаторну неізолюваність концепту [13, с. 150].

Визнання концепту дискретним, немонолітним, багатомірним утворенням [22, с. 41–42], [7, с. 129] дозволяє говорити про присутність в його структурі декількох складників (шарів, вимірів та ін.). Точки зору вчених щодо структурних компонентів концепту у більшості випадків збігаються і вказують на його *трьохкомпонентність* або, за словами В. В. Колесова, трійстий його складників у синергійній єдності [10, с. 49]: образно-перцептивний+понятійний+ціннісний [7, с. 118]; понятійний субстрат+перцептивно-образний адстрат+валоративний епістрат [19, с. 55]; образ+інформаційний зміст+інтерпретаційне поле [18, с. 106] тощо.

Лінгвісти вказують на динамічність концепту, яка пов'язана зі зміною його актуальності: зміст концепту з тією чи іншою мірою інтенсивності постійно змінюється в часі залежно від культурних змін, що відбуваються в тому чи іншому людському суспільстві на різних етапах його існування [8, с. 14], [11, с. 24], [13, с. 150], [18, с. 125]. Мінливість змісту кон-

цепту та його динамічність дозволяють поділяти концепти на ті, що розвиваються, і застигли. Концепти, які розвиваються – активно використовуються в національній концептосфері, поповнюють свою структуру новими ознаками. Застиглими називаються концепти, структури яких перестали поповнюватися новими ознаками [16, с. 11].

Зазначені особливості концепту відносяться до одного із його рівнів – внутрішнього (організація, характеристики та внутрішні закономірності концепту), але виокремлюється й інший рівень – зовнішній – зв'язки конкретного концепту з іншими концептами [24, р. 55]. Концепт як система зі складною архітектонікою не існує ізольовано від інших концептів, а перебуває з ними в певних таксономічних відношеннях [13, с. 150], [11, с. 24] і має з ними зв'язки за концептуальними ознаками [18, с. 62]. Той ментальний рівень чи ментальна організація, де зосереджена сукупність усіх концептів, даних розуму людини, їх впорядковане об'єднання називається концептуальною системою [12, с. 94]. Концептуальна система (або концептосистема) фіксує інформацію, яка надходить до неї у мовній і невербальній формі у функціональному континуумі взаємодії різних пізнавальних механізмів [20, с. 405–406].

Концепти можуть бути представлені у вигляді об'ємних сфер, організованих за польовим принципом, які перетинаються одна з одною, утворюють концептуальний простір, організований настільки складно, наскільки дозволяють асоціативні зв'язки і досвід звернення до концептів певного етносу й індивіда [9, с. 201]. Будь-яка концептуальна система характеризується принципом голографічності, згідно з яким концепти як складники системи, являють собою сукупність ознак, необхідних і достатніх для ідентифікації фрагментів світу, що за ними стоять, і при цьому кожна ознака концепту є самостійним концептом [17, с. 17]. Спираючись на цей принцип, будь-який концепт як елемент концептосфери може бути змодельований як система, що складається зі стійкого угруповання типологічно і значеннєво однорідних та ієрархічно упорядкованих концептів – мезоконцепту, макроконцептів, гіперконцептів, мезоконцептів та (ката)концептів [19, с. 218].

Системність концепту об'єктивно зумовлює застосування синергетичного підходу до його вивчення [14, с. 507], що дозволяє зрозуміти природу концепту як нелінійної відкритої системи, моделювання поведінки якої здійснюється із залученням понять атрактора та параметрів порядку [4, с. 3]. Концепт є синергетичним за своєю природою: у ньому через суб'єктивне сприйняття сфокусовані актуальні та потенційні елементи мови, свідомості і культури, представлені в ньому у вигляді раціональних (понятійних) та ірраціональних (підсвідомих та прагматичних) компонентів [1, с. 187]; він характеризується самоорганізованістю, тобто властивістю існування в індивідуальній концептосфері досить самостійно і у національній концептосфері, яка будучи продуктом психічної діяльності людей, сама починає впливати на них [13, с. 152–153].

Таким чином, інтегративний підхід передбачає розгляд концепту як глобальної ментальної одиниці лінгвокультури, внутрішня організація якого включає атрибутивні характеристики (його одночасна належність до мови, свідомості та культури, цінність, обмеженість свідомістю носія, поліапелюваність) та системні (складноструктурованість, трирівневе лінгвальне втілення, динамічність, облігаторна неізолюваність від інших концептів). Зовнішній рівень організації концепту має на увазі його входження до концептосфери – системно організованої сукупності впорядкованого об'єднання концептів лінгвокультури та його таксономічні відносини з іншими концептами. Концепт є складноструктурованим ментальним утворенням, яке містить значущі фрагменти досвіду та знань і побутує у лінгвокультурі як динамічна, самоорганізована система з елементами підпорядкованими певним параметрам порядку.

Література:

1. Алефиренко Н. Ф. Фразеология в свете современных лингвистических парадигм / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Элпис, 2008. – 271 с.
2. Болдырев Н. Н. Актуальные задачи когнитивной лингвистики на современном этапе / Н. Н. Болдырев // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2013. – № 1. – С. 5–13.
3. Воркачев С. Г. Постулаты лингвоконцептологии / С. Г. Воркачев // Антология концептов [Под ред. В. И. Карасика, И. А. Стернина]. – Том 1. Волгоград : Парадигма, 2005. – С. 10–13.
4. Гирнык А. В. Синергетическая модель концепта «жизнь» : экспериментальное исследование : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / А. В. Гирнык. – Тверской государственный университет. – Тверь, 2011 – 19 с.
5. Демьянков В. З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода / В. З. Демьянков // Вопросы языкознания. – № 4. – 1994. – С. 17–33.
6. Демьянков В. З. Цивилизационные параметры когниции: лингвистика – эстетика – этика – психология – логика / В. З. Демьянков // Вопросы когнитивной лингвистики. – № 1. – 2013. – С. 32–47.
7. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 476 с.
8. Карасик В. И. Базовые характеристики концептов в лингвокультурной концептологии / В. И. Карасик, Г. Г. Слышкин // Антология концептов. – [Под ред. В. И. Карасика, И. А. Стернина]. – Волгоград : Парадигма, 2005. – Т. 1. – С. 13–15.
9. Караулова Е. Н. К вопросу о структурировании лингвокультурных концептов (на примере концепта «community») / Е. Н. Караулова // Изменяющаяся Россия и славянский мир : новое в концептуальных исследованиях. Серия «Концептуальные исследования». Вып. 11. – Севастополь : Тов «Рибест», 2009. – С. 199–205.
10. Колесов В. В. Когнитивистика в аспекте терминологии / В. В. Колесов // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2013. – № 1. – С. 48–54.
11. Красавский Н. А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах : Монография / Н. А. Красавский. – Волгоград : Перемена, 2001. – 495 с.
12. Краткий словарь когнитивных терминов / [под общ. ред. Е. С. Кубряковой]. – М. : Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997. – 245 с.
13. Морель Морель Д. А. К вопросу о свойствах концепта как системы / Д. А. Морель Морель // Изменяющаяся Россия и славянский мир: новое в концептуальных исследованиях. – [сборник статей / Отв. ред. М. В. Пименова]. – Севастополь : Рибест, 2009. – С. 148–157. (Серия «Концептуальные исследования». Вып. 8).
14. Онищенко М. С. Синергетический подход к исследованию концептосферы / М. С. Онищенко // Когнитивная лингвистика: новые парадигмы и новые решения : сборник статей / отв. ред. М. В. Пименова. – М. : ИЯ РАН, 2011. – (Серия «Концептуальные исследования». Вып. 15). – С. 507–515.
15. Пименова М. В. Концептуальные исследования. Введение : учеб. пособие / М. В. Пименова, О. Н. Кондратьева. – М. : Флинта : Наука, 2011в. – 176 с.
16. Пименова М. В. Концепт сердце: Образ. Понятие. Символ / М. В. Пименова. – [Монография]. – Серия «Концептуальные исследования», Вып. 9 – Кемерово: КеМГУ, 2007б. – 500 с.
17. Пименова М. В. Концептуальный мир – основа ментальности / М. В. Пименова // Образ мира в зеркале языка : сб. научных статей [отв. соред. В. В. Колесов, М. Влад. Пименова, В. И. Теркулов]. – Серия «Концептуальный и лингвальный миры», Вып. 1. – М. : ФЛИНТА, 2011а. – С. 16–26.
18. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : Восток-Запад, 2007. – 320 с.

19. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с.
20. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
21. Слышкин Г. Г. Лингвокультурный концепт как системное образование / Г. Г. Слышкин // Вестник ВГУ, Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация», 2004. – № 1. – С. 29–34.
22. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры / Ю. С. Степанов. – М. : Шк. «Языки рус. культуры», 1997. – С. 824.
23. Gunina N. A. Concept VS Meaning: Cognitive Approach / N. A. Gunina // Вестник ТГТУ. – 2011. – Том 17. – № 1. – С. 248–250.
24. Schwarz M. Kognitive Semantiktheorie und neuropsychologische Realität: repräsentationale und prozedurale Aspekte der semantischen Kompetenz / M. Schwarz. – Tübingen : M. Niemeyer, 1992. – VI. – 163 S.

УДК 81'27'42:341

І. С. Бик, Г. Б. Кучик,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

КОМУНІКАТИВНІ МОДЕЛІ ТЕКСТІВ ДОКУМЕНТІВ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ

У статті проаналізовано характеристики комунікативного процесу. Охарактеризовано моделі комунікації у міжнародно-правових угодах. Автори акцентують увагу на комплексному підході до комунікативних моделей. Розкрито багатокomпонентний характер процесу комунікації у контексті творення текстів документів міжнародно-правового характеру.

Ключові слова: модель комунікації, комунікативний акт, адресант, адресат, мотивація, інтенція.

КОМУНІКАТИВНЫЕ МОДЕЛИ ТЕКСТОВ ДОКУМЕНТОВ МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРА

В статье проанализировано характеристики коммуникативного процесса. Охарактеризованы модели коммуникации в международно-правовых соглашениях. Авторы акцентируют внимание на комплексном подходе к коммуникативным моделям. Установлено многокомпонентный характер процесса коммуникации в контексте создания текстов документов международно-правового характера.

Ключевые слова: модель коммуникации, коммуникативный акт, адресант, адресат, мотивация, интенция.

COMMUNICATIVE MODELS OF THE TEXT OF INTERNATIONAL LEGAL DOCUMENTS

The article analyses characteristics of communicative process and models of communication in international legal agreements. The authors take an integrated approach to communicative models due to which they reveal the multicomponent nature of the communication in the context of writing international legal documents. The contents of communicative, interactive, perceptive elements of communicative process are characterized and the interplay and interdependence between these elements revealed.

Basic stages of communicative activity in the formation of international legal documents reflected in the structure of the texts are analyzed: the preamble of a document contains motivations and intentions while target and executive (practical) components are revealed in the main body of international legal agreements. The results of the research presented in the article show the necessity of broader research basis through focusing on the communicative elements in international relations.

Key words: model of communication, communicative act, sender, recipient, motivation, intention.

Останнім часом у сучасному мовознавстві інтенсивно розробляються проблеми, пов'язані з комунікацією. В центрі уваги опинилися такі характеристики комунікативного процесу, як стратегії і тактики, створення і розуміння, накопичення і передача знань, вплив соціальних норм, суб'єкти комунікації тощо. Виникла необхідність окреслити одиницю комунікації, а також модель, яку обирають комуніканти у процесі комунікації.

Багатогранність процесу комунікації обумовлює необхідність комплексного підходу до його аналізу. Саме з таких позицій комунікація вивчається прагмалінгвістикою, що ставить в центр уваги активний початок. Мова розглядається не як система абстрактних правил, а як компонент осмисленої, цілеспрямованої і пізнавальної комунікації [8, с. 45–52].

Із зростанням динаміки міжнародних відносин та інтеграційних тенденцій особливу увагу дослідників стали привертати міжнародно-правові документи, які стали досить своєрідним взірцем як писемної мовленевої діяльності, так і текстом, утвореним в специфічних комунікативних обставинах. Недостатність вивчення цього феномену в українській політичній лінгвістиці актуалізує мету дослідження – з'ясування змісту комунікативної діяльності в контексті творення текстів документів міжнародно-правового характеру.

Як будь-який вид діяльності, комунікація має свій активний початок в особі суб'єктів текстової діяльності, інтенції і результату. Отже, суб'єкти володіють власними знаннями, уявленнями, індивідуальними характеристиками, опираються на власні переконання, світогляд тощо. Завданням сучасної лінгвістики є «вивчення не стільки мови, скільки мовця» [7]. Для вирішення цього завдання необхідно розширити рамки лінгвістичної науки за рахунок таких сфер дослідження, як соціолінгвістика, етнолінгвістика, психолінгвістика тощо.

Комунікативний процес включає наступні ознаки: тему, соціальні норми, соціальні схеми, інтенціональність і мовальність [10, с. 89–94]. Через тему встановлюється контакт між суб'єктами комунікації, а в результаті комунікативної діяльності реалізуються їхні інтенції. Інтенції зводяться в три групи – фатичні, регулятивні і експресивні. Як правило, вони всі присутні в спілкуванні, але одна виявляється домінуючою, що визначається приводом, соціальною чи суспільно-політичною сферою, ступенем близькості комунікантів. Оскільки об'єктом нашого розгляду є міжнародно-правові документи, а суб'єктами комунікації виступають держави у міжнародних відносинах (або їхні репрезентанти), то процес комунікації варто розглядати у контексті творення того чи іншого тексту документу як процес узгодження політичних цілей між державами-комунікантами.

З точки зору комунікативної діяльності у процесі творення міжнародно-правових документів важливим є розгляд комунікативних схем, під якими розуміємо систему пов'язаних в певній послідовності інтенціональних типів мовних дій. Комунікативні схеми можуть бути представлені в згорнутому вигляді, але вони легко відновлювані. Повнота їх реалізації залежить від типу міжособової модальності тексту.

Дослідник-мовознавець Ю. М. Караулов розрізняє три елементи процесу спілкування: комунікативний, завданням якого є встановлення і розвиток контакту між партнерами; інтерактивний – його завданням виступає обмін інформацією і вироблення єдиної стратегії взаємодії в спільній діяльності; перцептивний, функція якого полягає у сприйнятті та розумінні іншої особи, інституції та її інтересів. Проте було б неправомірно говорити про суто комунікативні потреби.